

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General d'Administració,
Ordenació i Inspecció Educatives

HISTÒRIA D'ESPANYA

Introducció

La matèria d'història d'Espanya de segon de batxillerat proporciona coneixements sobre el passat que ajuden a la comprensió del present i ens han de permetre millorar el futur; així, s'estudien les experiències humanes a través del temps, i és un valor formatiu de primera importància. Contribueix a millorar la percepció de l'entorn social i a construir una memòria col·lectiva. D'aquesta manera es formen ciutadans responsables i conscients dels seus drets i obligacions amb la societat.

Present en la formació comuna de l'alumnat de batxillerat, té en aquesta etapa l'Estat espanyol com a àmbit de referència fonamental. El seu estudi, que parteix dels coneixements adquirits en etapes educatives anteriors, ha de servir per a aprofundir en el coneixement de la seva herència personal i col·lectiva. L'Estat espanyol està històricament configurat, i constitucionalment reconegut, com un estat la diversitat del qual constitueix un element de riquesa i un patrimoni compartit, per la qual cosa l'anàlisi de la seva història ha d'atendre tant a allò que és comú com als factors de pluralitat, a l'específic d'un espai determinat. Per altra banda, la història de l'Estat espanyol conté múltiples elements de relació amb un marc espacial més ampli, de caràcter internacional, en el qual es troben bona part de les seves claus explicatives contribuint amb això a poder situar-se conscientment en el món.

La indagació de l'origen i l'evolució dels fenòmens i l'anàlisi de les relacions que hi ha entre ells, l'estudi dels individus i les societats en els seus aspectes polítics, econòmics, socials, culturals, religiosos i tecnològics, i les tendències i avenços de la historiografia són mecanismes a l'abast del coneixement històric per entendre el present. La matèria exigeix el desenvolupament de capacitats i tècniques intel·lectuals pròpies del pensament abstracte i formal: observació, anàlisi, interpretació, capacitat de comprensió i d'expressió, exercici de memòria i sentit crític.

La història d'Espanya de segon de batxillerat, com a part dels estudis actuals, parteix de la base dels coneixements adquirits a les ciències socials de secundària

obligatòria i aprofundeix, molt especialment, en aquells continguts assolits al darrer curs de l'etapa, així com l'adquisició d'habilitats per a l'anàlisi, la inferència, el maneig de fonts d'informació, la interpretació crítica, la síntesi o l'emissió de judicis ponderats sobre assumptes o qüestions discutibles, a més de contribuir al propi coneixement històric, ensenyen que el coneixement científic és antidogmàtic i provisional. Aquestes destreses es presenten en un bloc inicial com a continguts comuns que han d'impregnar la resta. La matèria serveix d'eix vertebrador de les ciències humanes, base per a la comprensió de totes les disciplines vinculades amb l'activitat humana. És important que l'alumnat arribi a la universitat o a la vida adulta coneixent la història del seu país, amb un domini dels elements politicoinstitucionals.

Els continguts de la matèria estan estructurats en blocs ordenats cronològicament i existeix la necessitat d'incloure totes les etapes de la història de l'Estat espanyol des de l'antiguitat fins a la societat actual però amb predominança de l'època contemporània. Així es dedica un segon bloc a les arrels de l'Estat espanyol, el següent al segle XIX i el darrer a la història contemporània del segle XX. Aquests continguts han d'ajudar a conèixer i entendre algunes de les realitats polítiques, econòmiques, socials i culturals del procés històric de les Illes Balears i s'han de relacionar, d'una manera dinàmica i estructural, amb el context i la realitat espanyola.

Dins la metodologia per a l'ensenyament de les ciències socials es tenen al nostre abast multitud de materials i recursos didàctics: entre els escrits trobam les fonts escrites, els gràfics, les estadístiques i els mapes entre d'altres i per a l'estudi del passat més immediat disposam de la premsa escrita, però també disposam dels mitjans audiovisuals i els informàtics o les darreres tecnologies, que conformen els materials més innovadors.

Finalment, indicar que els continguts establerts al bloc inicial "Continguts comuns" es corresponen amb els indicats a la matèria d'història del món contemporani de primer de batxillerat ja que són procediments i valors aplicables a totes les etapes històriques i per tant a tots els cursos on s'estudia la història.

Objectius

L'ensenyament de la història d'Espanya en l'etapa de batxillerat tindrà com a objectius desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Identificar, explicar i analitzar fets històrics, processos i estructures de la història de l'Estat espanyol i les Illes Balears ubicant-los en el temps i l'espai.
2. Conèixer els principals personatges, etapes i problemes més rellevants de l'evolució històrica del país i de les diferents nacionalitats o regions que el componen, molt especialment els referents a les Balears.
3. Distingir els processos de transformació i canvi produïts i les conseqüències que se n'han derivat, així com la seva pervivència fins a l'actualitat.
4. Situar l'evolució particular de la història de l'Estat espanyol i les Balears en el context europeu i mundial. Explicar i comprendre les seves implicacions i influències mútues.
5. Expressar amb rigor científic idees pròpies sobre aspectes bàsics de la història utilitzant un discurs ordenat, estructurat i amb la terminologia específica adequada.
6. Desenvolupar sensibilitat i responsabilitat envers la democràcia i els drets humans, fonamentades en les normes bàsiques que regulen l'ordenament constitucional.
7. Valorar el patrimoni cultural, lingüístic i històric de les Illes Balears.
8. Fomentar la tolerància i solidaritat amb les diferents nacionalitats i regions de l'Estat respectant les diverses idees i les diferències i també valorant els aspectes comuns.
9. Interrelacionar els aspectes polítics, econòmics, socials i culturals analitzant els antecedents i factors que els han conformat.
10. Aplicar les tècniques elementals de comentari de texts i d'interpretacions de mapes, gràfics i altres fonts històriques.
11. Identificar els canvis conjunturals i les característiques permanents del procés històric per damunt dels fets aïllats i dels protagonistes concrets, amb la finalitat d'assolir una visió global de la història.
12. Seleccionar i interpretar informació procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per les tecnologies, i utilitzar-la de forma crítica per a la comprensió de processos i fets històrics.

Continguts

Continguts comuns

- Ubicació dels processos històrics en el temps i l'espai. Ús de la cronologia.
- Interrelació entre els components econòmics, socials, polítics i culturals dels diferents esdeveniments històrics.
- Identificació dels canvis i processos que configuren el món actual establint relacions de causalitat i destacant les seves conseqüències.
- Treball amb les fonts: documents històrics, textos historiogràfics, fonts iconogràfiques, dades, mapes, premsa, noves tecnologies...
- Elaboració de síntesis, conclusions i treballs d'investigació de manera ordenada i rigorosa.
- Ús adequat de la terminologia històrica específica.
- Conscienciació de la parcialitat i complexitat de la història.
- Defensa dels drets, deures i llibertats, valorant les institucions cíviqes i democràtiques.
- Acceptació i interès per la pluralitat.
- Estimació pel patrimoni històric i les manifestacions artísticoculturals.

Bloc 1. Les arrels de l'Espanya contemporània

1. Les arrels històriques

- La prehistòria a la península Ibèrica. El procés d'hominització. La prehistòria balear.
- Els pobles preromans. Eivissa púnica.
- La romanització i la pervivència del llegat romà.
- El regne visigòtic. Les Balears sota el poble vàndal i el poble bizantí.

2. Al-Andalus i els regnes cristians

- Al-Andalus: organització política, econòmica, social i cultural. Les illes orientals.
- Els primers regnes cristians. Orígens i evolució. Repoblació.

- L'expansió cristiana del segle XIII.
- La crisi del segle XIV.
- La Corona catalanoaragonesa. El Regne de Mallorca. L'expansió pel Mediterrani.

3. El naixement de l'estat modern

- La construcció de l'estat modern. Unió dinàstica. Expansió territorial: Granada, Navarra i Canàries.
- Religió, economia i societat en temps dels Reis Catòlics.
- El descobriment d'Amèrica.
- Organització i explotació de l'imperi colonial.

4. Auge i decadència de l'Imperi espanyol

- L'imperi universal de Carles V.
- La monarquia hispànica de Felip II.
- Política, economia i societat en temps dels Àustria.
- El segle XVII i la fi dels Habsburg a l'Estat espanyol. El Segle d'Or.
- Les Balears en els segles XVI i XVII: conflictes i tensions socials.

5. L'Espanya del segle XVIII

- La Guerra de Successió Espanyola. La pau d'Utrecht. Menorca i les dominacions estrangeres.
- Centralització borbònica. Els decrets de Nova Planta.
- El reformisme borbònic.
- El despotisme il·lustrat.

Bloc 2. L'Espanya del segle XIX

1. La crisi de l'Antic Règim (1808-1833)

- La guerra del Francès.
- Les Corts de Cadis i la Constitució de 1812.

- El regnat de Ferran VII: sexenni absolutista, trienni liberal i dècada absolutista.
- La independència de l'Amèrica Llatina.

2. L'Estat liberal (1833-1874)

- Les guerres carlines. Absolutisme front liberalisme. Regències.
- El regnat d'Isabel II. Moderats i progressistes.
- La revolució de 1868. El Sexenni democràtic. La monarquia d'Amadeu de Savoia. La Primera República Espanyola.
- Les Illes Balears durant la formació de l'Estat liberal.

3. La Restauració monàrquica (1875-1902)

- El regnat d'Alfons XII. El sistema canovista.
- El naixement dels nacionalismes.
- La crisi de 1898.

4. Transformacions econòmiques i canvis socials al segle XIX

- Creixement demogràfic i agrari.
- El naixement de la indústria moderna.
- El ferrocarril.
- Els primers moviments obrers.
- Anarquisme i socialisme.

Bloc 3. L'Espanya del segle XX

1. La crisi de la Restauració (1902-1931)

- El regnat d'Alfons XIII.
- Conflictivitat social. La guerra del Marroc. La Setmana Tràgica.
- La Primera Guerra Mundial i la crisi de 1917.
- La dictadura de Primo de Rivera.
- Les Balears en el primer terç del segle XX.

2. La Segona República (1931-1936)

- La proclamació de la República.
- La Constitució de 1931.
- El bienni reformista.
- El bienni conservador.
- El triomf del Front Popular.
- La II República a les Illes Balears.

3. La Guerra Civil Espanyola (1936-1939)

- El cop d'Estat i el conflicte.
- La internacionalització de la guerra.
- La zona republicana.
- La zona nacional.
- Les conseqüències de la guerra.
- El posicionament de les Balears a la guerra.

4. El Franquisme (1939-1975)

- El règim franquista.
- Autarquia, misèria, racionament i aïllament.
- El creixement econòmic dels anys seixanta.
- L'oposició.
- La crisi final del règim.
- Les Balears durant el Franquisme. El desenvolupament del turisme.

5. La Transició i la democràcia (des de 1975)

- La Transició política.
- La Constitució de 1978.
- L'Estat de les autonomies. L'Estatut d'autonomia de les Balears.
- Els governs democràtics.
- La integració d'Espanya a la Unió Europea.
- El paper d'Espanya en Europa i en el món.

Criteris d'avaluació

1. Conèixer els processos i fets més destacats de la història de l'Estat espanyol i les Illes Balears i situar-los cronològicament tot i distingint els diferents ritmes del temps històric (tots els blocs).

Amb aquest criteri es pretenen avaluar els coneixements que l'alumnat ha assolit des de la prehistòria fins a l'actualitat, i la seva capacitat per situar-los ordenadament en el temps.

2. Reconèixer la peculiaritat de la formació de l'estat modern espanyol dins l'espai del continent europeu i, també, les relacions estretes que han existit entre Espanya i Amèrica Llatina des de la formació de l'imperi colonial fins a les relacions diplomàtiques actuals entre ambdós (tots els blocs).

Es pretén comprovar l'habilitat per desenvolupar l'evolució de la monarquia hispànica des de l'edat moderna fins a l'estat centralista borbònic, així com les seves relacions amb el continent europeu. Així mateix, l'alumnat ha de saber explicar el descobriment, la conquesta, les aportacions demogràfiques, el model d'explotació d'Amèrica i la seva transcendència a l'Espanya moderna.

3. Entendre els problemes actuals d'Espanya i les Illes Balears coneixent i prenent com a referència els continguts estudiats sobre el passat (tots els blocs).

Amb aquest criteri es pretén l'anàlisi dels continguts assolits i la relació amb els esdeveniments del present i els problemes actuals.

4. Reunir informació de fonts primàries i secundàries, i valorar-la críticament (tots els blocs).

Aquest criteri tracta de comprovar la capacitat de seleccionar i utilitzar informacions diverses, des de les més experiencials fins a les més científiques, passant per les divulgatives i les contingudes en els mitjans de comunicació i d'informació.

5. Saber representar gràficament la cronologia dels principals esdeveniments de la història d'Espanya i de les Illes Balears, així com localitzar-los geogràficament a través de la cartografia històrica (tots els blocs).

Es pretén que l'alumnat domini la localització gràfica en el temps i l'espai dels principals fets històrics.

6. Exposar argumentacions realitzant una anàlisi crítica i elaborant reflexions sobre els coneixements adquirits (tots els blocs).

Amb aquest criteri es pretén consolidar i reforçar la capacitat de comprensió i expressió de forma crítica i reflexiva.

7. Diferenciar entre regions i destacar els aspectes comuns en l'evolució històrica, especialment els aspectes de la Corona catalanoaragonesa i el Regne de Mallorca (bloc 1).

L'alumnat ha de saber la importància de la Corona catalanoaragonesa i el Regne de Mallorca dins l'evolució de la formació dels diferents regnes peninsulars.

8. Analitzar les característiques de l'Antic Règim i la seva crisi, destacant les peculiaritats d'Espanya i les Balears (bloc 2).

Es pretén destacar el paper de la guerra del Francès, les Corts de Cadis, la Constitució de 1812 i l'arribada del liberalisme, i entendre el regnat de transició que va suposar Ferran VII.

9. Caracteritzar el procés de formació de l'Estat liberal i les dificultats que trobà el desenvolupament de l'economia capitalista (bloc 2).

S'han de conèixer els principals trets polítics, econòmics i socials del regnat d'Isabel II i les causes de la revolució de 1868. També entendre el procés democratitzador d'aquests moments.

10. Analitzar les peculiaritats del sistema polític de la Restauració, destacant els fracassos i els avenços més significatius. Explicar la crisi i la descomposició del règim (blocs 2 i 3).

Amb aquest criteri es vol aprofundir en les característiques més destacades de la Restauració, molt especialment en els nacionalismes, el bipartidisme i el naixement dels moviments obrers. S'ha d'entendre el procés de crisi del regnat d'Alfons XIII i les peculiaritats de la dictadura de Primo de Rivera.

11. Valorar la transcendència històrica de la Segona República i els grans avenços que va originar, així com l'enfrontament posterior que es va generar amb la Guerra Civil (bloc 3).

Es tracta de comprovar que l'alumnat coneix les principals característiques de la Segona República, els projectes reformistes, la Constitució de 1931 i el desenvolupament de la guerra, a més del paper que hi van tenir les Balears.

12. Conèixer els aspectes socials, econòmics i polítics de la dictadura franquista i entendre el paper de la resistència i l'oposició. Valorar la influència de la conjuntura internacional (bloc 3).

L'alumnat ha de saber situar cronològicament els principals esdeveniments polítics, econòmics i socials de la dictadura i reconèixer les bases ideològiques, els suports socials i els fonaments institucionals i legislatius del règim franquista.

13. Descriure les característiques i les dificultats del procés de transició democràtica, la constitució de 1978 i els governs democràtics posteriors (bloc 3).

Es tracta d'avaluar la capacitat de l'alumnat per reconèixer els canvis del règim franquista cap a l'estat democràtic i les fases en què es divideix. També ha de conèixer l'estructura de l'organització política i territorial d'Espanya a partir de 1978, en especial l'autonomia de les Illes Balears.